

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 26/05-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. apríla 2005 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Eduarda Bárányu a Lajosa Mészárosu prerokoval prijatú sťažnosť Hedviky Frťalovej, B., zastúpenej advokátom JUDr. I. H., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 136/2002 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 136/2002 **p o r u š i l** základné právo Hedviky Frťalovej, aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 136/2002 **p r i k a z u j e** konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

3. Hedvike Frťalovej priznáva primerané finančné zadostučinenie v sume 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava I povinný jej vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Hedvike Frťalovej priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 7 953 Sk (slovom sedemtisícdeväťstopäťdesiattri slovenských korún), ktorú je Okresný súd Bratislava I povinný vyplatiť na účet jej advokáta JUDr. I. H., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 17. februára 2005 č. k. I. ÚS 26/05-8 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť Hedviky Frťalovej, B. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“ alebo „súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 136/2002 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

1. 1 Zo sťažnosti vyplynulo, že sťažovateľka 30. augusta 2002 podala na okresnom súde návrh proti Ministerstvu financií Slovenskej republiky (ďalej len „odporca“) na vyplatenie finančnej náhrady v sume 106 035 Sk s príslušenstvom. Sťažovateľka 7. júna 2004 písomne požiadala súd, aby vo veci začal konať. Z dôvodu, že súd nereagoval na jej žiadosť, podala 14. decembra 2004 predsedovi okresného súdu sťažnosť na prietahy v konaní, na ktorú nedostala odpoveď. Sťažovateľka tvrdí, že okresný súd do 30. januára 2005 neurčil žiaden termín pojednávania ani nedoručil žiadnu odpoveď na jej sťažnosť na prietahy v konaní.

1. 2 Vzhľadom na uvedené sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vo veci vydal tento nález:

„Ústavný súd Slovenskej republiky vyslovuje, že nekonaním Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 136/2002 došlo k porušeniu práva Hedviky Frťalovej, aby sa jej vec prerokovala bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Hedvike Frťalovej sa priznáva primerané finančné zadosťučinenie v sume 50 000 Sk, ktoré je Okresný súd Bratislava I povinný vyplatiť do 2 mesiacov od právoplatnosti nálezu.

Hedvike Frťalovej sa priznáva náhrada trov právneho zastúpenia v sume 8 200 Sk (2 x 3 950 Sk podľa § 10 ods. 1 vyhl. č. 655/2004 a 2 x 150 Sk režijný paušál), ktorú je Okresný súd Bratislava I. povinný vyplatiť na účet právneho zástupcu advokáta JUDr. I. H. do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

2. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jej poverenou predsedníčkou JUDr. E. H., listom z 1. apríla 2005 sp. zn. Spr. 2037/05 a právny zástupca sťažovateľky stanoviskom k uvedenému vyjadreniu okresného súdu z 11. apríla 2005.

2. 1 Poverená predsedníčka okresného súdu uviedla nasledovné relevantné skutočnosti:

„(...) Súhlasím s tým, aby podľa ust. § 30 ods. 2 zákona č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu SR, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov Ústavný súd SR upustil od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti (...).

Návrh na začatie konania bol na Okresný súd Bratislava I podaný dňa 30. 08. 2002.

Dňa 03. 09. 2002 predložil súdny tajomník vec na posúdenie zákonnému sudcovi podľa zákona č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov.

Právny zástupca navrhovateľa dňa 11. 03. 2003 oznámil tunajšiemu súdu zmenu adresy na doručovanie písomností. Zákonný sudca dal úpravou zo dňa 25. 8. 2003 pokyn spisovej kancelárii na predloženie veci vyššiemu súdному úradníkovi. V dôsledku zmeny vyššieho súdneho úradníka a pridelenia nového súdneho úradníka zákonnému sudcovi bol

spis dňa 11. 6. 2004 predložený novému vyššiemu súdnemu úradníkovi, ktorý bol požiadaný o ďalší procesný postup v konaní v súlade s § 114 Občianskeho súdneho poriadku. Dňa 7. 6. 2004 právny zástupca navrhovateľa požiadal o nariadenie pojednávania v predmetnej veci.

Vyšší súdny úradník vyzval právneho zástupcu navrhovateľa listom zo dňa 17. 3. 2005 na doloženie ďalšieho exemplára listinných dokladov k návrhu na začatie konania. Zákonný sudca oznámil dňa 24. 3. 2005 účastníkom v súlade s § 372k ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku predpokladaný termín pojednávania.

(...) s poukazom na uvedené si Vás dovoľujem požiadať, aby bola vzatá na vedomie skutočnosť, že súd v predmetnej veci konal v súlade s platnými právnymi predpismi s ohľadom na množstvo vecí vybavovaných v oddelení 18 C (cca 821 nevybavených vecí). Subjektívne zavinenie konajúcej zákonnej sudkyne zistené nebolo. Vzhľadom na neúmerne vysoké stavy vecí v pridelených oddeleniach, súd konal bez zbytočných prietáhov. (...)

2. 2 Právny zástupca sťažovateľa vo svojom stanovisku k uvedenému vyjadreniu poverenej predsedníčky okresného súdu uviedol tieto podstatné skutočnosti:

„Vo vyjadrení Okresného súdu Bratislava I zo dňa 01. 04. 2005 sa uvádza, že vyšší súdny úradník vyzval právneho zástupcu navrhovateľa listom zo dňa 17. 03. 2005 na doloženie ďalšieho exemplára listinných dokladov k návrhu na začatie konania. Do dnešného dňa t. j. do 11. 04. 2005 som ako právny zástupca žiadnu takúto výzvu neprevzal a ani mi nebola doručená.

Dňa 04. 04. 2005 mi bol doručený prípis zo dňa 29. 03. 2005 na základe, ktorého mi zákonný sudca oznamuje predpokladaný termín pojednávania v júni 2005. (...)

Chcel by som ešte uviesť, že pri nahliadnutí do spisu 18 C 136/2002 na Okresnom súde Bratislava I dňa 27. 01. 2005 bola v spisovom materiáli založená aj moja žiadosť o súčinnosť zo dňa 14. 12. 2004 adresovaná k rukám predsedu Okresného súdu Bratislava I ako nevybavená.

Chcel by som sa ešte vyjadriť k predkladaniu žalobného návrhu vyššiemu súdnemu úradníkovi za účelom zistenia a určenia súdneho poplatku. Na prvej strane svojej žaloby uvádzam, že predmetné konanie je oslobodené od súdneho poplatku aj s odvolaním sa na konkrétny právny predpis. Domnievam sa, že postačovalo iba skontrolovať, či skutočne

podľa mnou uvádzaného právneho predpisu sa konanie skutočne oslobodzuje od súdnych poplatkov.

Súčasne prehlasujem, že netrváme na tom, aby sa v predmetnej veci konalo ústne pojednávanie.

Taktiež navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky po prejednaní sťažnosti vydal nález v zmysle podanej sťažnosti a priznal okrem iného aj trovy právneho zastúpenia v celkovej sume 12 300,- Sk (3 x 3 950,- Sk podľa § 10 ods. 1 vyhl. MS SR č. 655/2004 3 x 150,- Sk režijný paušál), ktorú je Okresný súd Bratislava I povinný vyplatiť na účet právneho zástupcu advokáta JUDr. I. H.“

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 18 C 136/2002:

Dňa 30. augusta 2002 podala sťažovateľka na okresnom súde proti odporcovi žalobný návrh na vyplatenie finančnej náhrady v sume 106 035 Sk s príslušenstvom.

Dňa 3. septembra 2002 bol spis predložený sudcovi na posúdenie, či predmetné konanie je oslobodené od súdnych poplatkov.

Dňa 11. marca 2003 právny zástupca sťažovateľky oznámil súdu zmenu svojej adresy na doručovanie písomností.

Dňa 10. júna 2004 bol spis predložený sudkyňi z dôvodu, že vyššia súdna úradníčka (zatiaľ nezpracovaná) „nevie čo má s vecou robiť“.

Dňa 7. júna 2004 sťažovateľka doručila okresnému súdu podanie, ktorým žiadala o nariadenie pojednávania.

Dňa 17. marca 2005 okresný súd vyzval sťažovateľku na doloženie ďalších exemplárov listín pripojených k návrhu na začatie konania.

Dňa 24. marca 2005 okresný súd oznámil účastníkom konania predpokladaný termín pojednávania určený na jún 2005.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov (...).

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná (...).

Ústavný súd si pri výklade „základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 18 C 136/2002 dochádza k porušovaniu jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že doterajší zdĺhavý priebeh napadnutého konania nemožno pripísať na vrub zložitosti prerokovávanej veci.

2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prietahom.

3. *Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a predovšetkým poukazuje na to, že napadnuté konanie sa začalo 30. augusta 2002 a prvý efektívny úkon zo strany súdu bol vo veci vykonaný až 17. marca 2005. Okresný súd teda počas tridsiatich mesiacov vo veci nevykonal prakticky žiadny úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľka ako navrhovateľka vo veci o zaplatenie finančnej čiastky počas súdneho konania nachádza, čo je základným účelom práva zaručeného v citovaných článkoch ústavy a dohovoru (pozri napr. I. ÚS 41/02). K uvedeným zbytočným prietahom pritom nedošlo v dôsledku zložitosti veci ani správania účastníkov, ale výlučne v dôsledku postupu súdu.*

Obranu poverenej predsedníčky okresného súdu „aby bola vzatá na vedomie skutočnosť, že súd v predmetnej veci konal v súlade s platnými právnymi predpismi s ohľadom na množstvo vecí vybavovaných v oddelení 18 C (cca 821 nevybavených vecí). Subjektívne zavinenie konajúcej zákonnej sudkyne zistené nebolo“, nemožno akceptovať.

V tejto súvislosti ústavný súd už uviedol (pozri napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 28/01, I. ÚS 50/01, I. ÚS 108/02, I. ÚS 38/03), že nadmerné množstvo vecí, v ktorých sa musí zabezpečiť súdne konanie, by mohlo len dočasne ospravedlniť vzniknuté prieťahy, a to len v tom prípade, ak sa za tým účelom prijali včas adekvátne opatrenia. Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote. Skutočnosť, že okresný súd mal personálne problémy, ktoré nedokázal alebo nemohol riešiť, nemôže byť pripočítaná na ťarchu účastníka konania a nemá povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu, ktorý je vecne a miestne príslušný na rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil (pozri napr. I. ÚS 156/02).

Pokiaľ poverená predsedníčka súdu poukazuje na to, že v danom prípade nedošlo k subjektívnemu zavineniu konajúcej sudkyne, treba zdôrazniť, že ústavný súd pri posudzovaní toho, či bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, posudzoval postup súdu, a nie to, či toto právo bolo porušené činnosťou (nečinnosťou) alebo postupom konkrétneho sudcu vybavujúceho danú vec. Preto pri posudzovaní odôvodnenosti sťažnosti nemožno prihliadnuť na uvedené skutočnosti.

Napokon treba konštatovať, že oznámenie okresného súdu o predpokladanom termíne pojednávania nezbavuje súd zodpovednosti za porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie vecí v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

4. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľke ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému

súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka žiadala priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 50 000 Sk.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľku. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať jej aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľky považuje ústavný súd za primerané vo výške 30 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

6. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania vo výške 7 953 Sk z dôvodu trov jej právneho zastúpenia.

Sťažovateľke vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom za tri úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia, podanie sťažnosti z 5. januára 2005 a podanie písomného stanoviska k vyjadreniu okresného súdu 13. apríla 2005). Za tri úkony vykonané v roku 2005 patrí odmena trikrát 2 501 Sk a režijný paušál trikrát 150 Sk (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004

Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb), preto trovy právneho zastúpenia sťažovateľky predstavujú celkove sumu 7 953 Sk.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľky rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

7. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. apríla 2005